

Második hírlevél

Üdvözet az Olvasónak!

Ön a Kühlewind Alapítvány második hírlevelét olvassa, melyben – rövid híreink után – először Böszörményi László magyarul még nem publikált figyelem felkeltő írását, majd Rácz György újabb három levelét tesszük közzé. Fénykép idézi Székely György baráti körét 1985-ből. A fotó egy közös kirándulás előtt készült. Készítője valószínűleg Hegedűs Miklós. A linkre kattintva a kép nagyítható.

2013. február 1-jén délután és 2-án délelőtt körülbelül ötven résztvevő jelenlétében a budapesti Aranytíz kultúrházban (V. Arany János u. 10.) tartottunk összejevetelt. A foglalkozást Böszörményi László vezette. A téma: „emlékezés és felejtés” volt. A következő összejevetel a tervek szerint május első felében lesz. Témájáról és helyszínéről e-mailben küldünk majd értesítést.

A Verlag Freies Geistesleben tervbe vette, hogy a közeljövőben megjelenteti Georg Kühlewind 26 ünnepi alkalomra írt levelét német nyelven. A levelek magyarul már olvashatók a Kühlewind Alapítvány honlapján.

*

https://www.dropbox.com/sh/7ii37pc3gy5qe5j/hnJGZMaS81/kir%C3%A1ndul%C3%A1s_k%C3%B6zeps.jpg

Hátsó sor – balról jobbra:

Székely István, Pál Natasa, Pál József, Székely Mária, Szentes László, Fenyő Ervin, Lack Gábor, Böszörményi László, Zsellér Gyula

Első sor – balról jobbra:

Székely Anna, ismeretlen személy háttal, Székely György, Székely Anikó, Szentes Gábor, Boór Zsuzsa

Elöl baloldalt:

Pál Tamás, Pál András

2013. február 18.

Fenyő Ervin

*

Böszörményi László

Bírósági tárgyalás

Bíró

Vádlott! Tisztában van az Ön ellen felhozott váddal?

Vádlott

Nem bíró úr, nem tudok róla, hogy bármiféle bűn terhelne.

Bíró

Ön elhaladt egy virágzó cseresznyefa mellett. Egy pillanatra megállította Önt a fa földöntúli szépsége. Megsejtette, hogy rajta keresztül Isten követe akarja megszólítani. Ám ahelyett, hogy meghallgatta volna az üzenetet, mit tett? Futólag megállapította magában, hogy „Aha, virágzik a cseresznye!...” De ez még nem minden. Miután megtette ezt az ostoba és banális kijelentést, mellyel megölt egy pillanatot, amelyen át beléphetett volna Isten országába, még hozzáfűzte: „Jé, milyen szép!” Mintegy vállon veregette a pillanatot, amit épp leterített. Ez a szálnalmas és hidegvérű cinizmus az égre kiált!

Ezen kívül alaposan gyanúsítható, hogy mohó és kéjsóvár figyelme hasonló módon végzett pillanatok ezreivel, sőt millióival.

Bűnösnek vallja magát?

Vádlott

De bíró úr, engedje meg, hogy felhívjam a figyelmét: végső soron ez magánügyem. Mi köze van a magas bíróságnak ahhoz, hogy elszalasztom-e életem isteni pillanatait vagy sem?

Bíró

Magánügye? Úgy gondolja? Igen, ez a védekezés jól illik cinikus tettéhez. Igaza van, magánügyévé tette azt a pillanatot. Ott állt az univerzum határán, egy hajszál választotta el attól, hogy a virágzó cseresznyefában az univerzum kimondja titkát, és megértesse Önnel saját, létfontosságú feladatát is. Ön az időtlen végtelenbe emelhette volna e pillanatot, átalakíthatta volna lelkét ama bizonyos lajtorjává, amelyen az angyalok „fel- és alászállanak”. E helyett mit tett? Éles elmével megállapította, hogy virágzik a cseresznyefa. És mivel Ön jónak tartja magát, és fogékonyak a szépre, még azt is hozzásóhajtotta: „Milyen szép!...” Ezzel megölte ezt a kozmikus pillanatot, és kétségtelenül magánügyévé tette.

Vádlott

Bíró úr, beismerem: vádbeszéde meggyőző és lesújtó. Kérem, mégis... vegye figyelembe, hogy nem vezetett rossz szándék. Nem akartam gyilkosává válni annak a pillanatnak.

Bíró

Számítottam erre az olcsó kifogásra. „Nem akarta!” Persze, hogy nem akarta. Ki akart valaha is valami gonoszat tenni? Ha ez számítana, szinte soha nem történt volna semmi gonoszság! Csakhogy nagyon is történik. Alig is történik más. „Nem akarni” – nagyon kevés. Lássá be! Ennél már csak az rosszabb, ha valaki „jót akar”. Mert amikor előre tudjuk, hogy mi a „jó”, abból nem is lehet más, csak gonoszság. Engedni a pillanat megszületését – szelíd és türelmes szeretettel – az lett volna jó.

Vádlott

Beismerem. Mégis... engedjen meg egy utolsó mentséget, bíró úr! Miért éppen én? Miért éppen engem kell felelősségre vonni? A többiek talán annyival kíméletesebben bánnak a pillanataikkal?

Bíró

Ez a „mentség” olyan aljas, hogy még válaszolni is megalázó rá. Csökkenti talán egy gonosztett mértékét, ha mások is hasonló gonosztetteket hajtanak végre? Micsoda fordított, ördögi logika mondatja ezt Önnel? Igaz, tudjuk jól, hogy a szeretet és a bölcsesség nem

követ földi logikát. Minél inkább megosztjuk őket másokkal, annál jobban megsokszorozódnak. De következik-e ebből, hogy gonoszságunk és ostobaságunk kevesebb lesz attól, hogy mások is gonoszak és ostobák? Nem. Nem és nem.

Vádlott

Bíró úr, megértettem a vádat. Beismerem bűnösségemet. Mi az ítélet?

Bíró

Kímélje meg a bíróságot a könnyeitől és az ostoba kérdéseitől. Önnek is tudnia kell, hogy ez a bíróság nem hoz ítéletet. Hogyan is tehetné? Hiszen Ön már régóta rabja a börtönnek, melyet „szilárd meggyőződéseiből” és kicsinyes vágyaiból épített, már régóta banális szokásaival verte láncra önmagát. Ezen kívül mire tudná még ítélni a bíróság?

Vádlott

Bíró úr!... Akkor hát mit tegyek?

Bíró

Kelj fel és járj, végre! Menj vissza a cseresznyefádkhoz, és várd ki, amíg megszólít! Hagyd, hogy megszülethessen benned a pillanat, ahelyett, hogy megölnéd! Végy kezvedbe egy cérnaszálat, és engedd, hogy kimondja benned magát! Figyelj oda embertársaidra, ne fecsegi mindig bele, ha szólnak hozzád! Rendezz mindennap ünnepet, hogy Isten megszólíthassa isteni lényedet, mely benned él! Akkor képes leszel majd megállni önmagadban, száználmas lelki mankók nélkül. Ne úgy élj, mint egy vadállat, vagy még inkább, mint egy gép! Ébredj fel, élj emberi életet! Légy végre szabad!

Vádlott

Bíró úr...

Bíró

Tudom, azt akarod mondani, hogy nem vagy rá képes. Persze, hogy nem. Ne aggódj, segítünk. De az első lépést neked kell megtenned. A cseresznyefa vár. Örök virágzásban.

Rácz György
(1931-2009)
leveleiből

V.

Kedves Ervin!¹

1998. okt. 14.

Újra olvasom a VIII. fejezetet.² A harmadik oldalon megakadok ennél a mondatnál: „A természettudományos vizsgálatokkal éppen azt nem tudják megközelíteni, amit az emberi természet örök mivoltának nevezhetünk, (pedig) az ember mélységes vágyat hordoz magában, hogy megismerje igazi lényét.”

Azt szeretném elmondani, mit lát-tapasztal az ember, ha egy életen keresztül természettudományos vizsgálatokat végez, és közben mélységes vágyának engedve megpróbálja lelki életét meglátni. Az eredmény röviden összefoglalva a következő.

Természettudomány művelése közben az ember a sötétség és világosság hallatlan kontrasztját élheti át. Érzései és énje sötétben van, nem tudja azokat megfogalmazni: énérzések mozgatják cselekedeteiben, és lelki életében is. A tudomány eredményei viszont csodálatos világossággal tárulnak fel: örömmel töltik el, és vonzzák magukhoz. Ugyanakkor énjének sötétsége fenyegeti, időnként elborítja, ellenőrizhetetlen utakra kényszeríti.

Tanítottam. Így hát ismert természettudományos eredményeket kellett újra és újra megfogalmaznom és előadnom. Ez megfelelt a koncentrációs lelki gyakorlatok követelményeinek: megtanultam szabadon végiggondolni a természettudományos törvényeket, jelenségeket.

Kísérleteztem, kutattam. Megtanultam ötletek után járni, „új” dolgokat felfedezni. Mintegy tíz éve olvasom, tanulmányozom a *Bibliát*. Sok mindent megértettem ebből is. Érteni vágyásom közben fedeztem fel a korlátaimat: énem végig sötétben lappangott, és, de szigorúan ellenőrizte, hogy meddig mehetek el a megismerésben. A határon megragadtam egy ötletet, amit azután egy darabig birtokolni tudtam, bontogattam, kifejtettem, irogattam, az ötlet hozta jó érzésnél melegedtem. (De sose melegítettem.) Azután a gondolat természete szerint mindez elillant, mint az ördög pénze.

A határon túliak végtelenségét mutatta, hogy ezt a tevékenységet, az öröm és gondolatszerzést évekig folytattam, míg végre egyszer néhány napig elhallgatott a belső beszéd. Azóta tudom, hogy az a bibliai pusztaság, amelyet a leírt tevékenységgel idéztem elő. A pusztaság élménye óta tudok vallani. Vallomás arról szól, hogy a hagyomány igaz, hogy az ember azt éli át, amit mindig is átélt. Az átélések közül legmagasabb, amikor az ember magában meglátja a teremtés örökösét és folytatóját. Más szóval a kezdetet. Ezt így tudom kifejezni:

A sötét érzések és a világos gondolatok határán a lélek önző. Mindent összegyűjt, felhabzsol, birtokol. amivel a lelket szemlélő én táplálni tudja. Legfőbb tápláléka korunkban az intuíció, amelyből a világos gondolatokat fejti ki. A táplálék jó hasonlat, mert végül elemésződik, árnyékszékbe vagy legjobb esetben valami könyvtárba kerül. Halott gondolat.

¹ A levél címzettje - miként az itt közölt másik kettőnek is – Fenyő Ervin.

² Nem sikerült kiderítenem, hogy az idézett mondat melyik könyv VIII. fejezetéből származik. F. E.

Az önzés a semmibe vezet. A birtoklási vágy tüzeiben minden elveszti eredeti értelmét, életét. Ezt mindenki látja. Ez az önző mozgás a teremtés előtti káosz, amiben csak véletlenszerű formák alakulnak és elenyésznek. A teremtés az önzetlenség első mozdulatával kezdődik. Kezdetben. Előtte csak a mindent felfaló, egybehulló önzés van: a semmi. Ezt mi finoman így halljuk (2. old.): „A természettudomány éppen minden személyes jelleg kiiktatásával érte el eredményeit.” A személyes jelleg az önzetlenségben, a másokért való törődésben, a szeretetben nyilvánul meg.

Ennél többet nem érdemes mondani. Legfeljebb egy példát hozhatok még arra, hogyan teszi tönkre magát a hagyományt is (vagyis a teremtésről, kezdetről, igazságról, szeretetről alkotott fogalmakat) az önzés. *Márk evangéliumának* 7. fejezetéből idézem (26-29. vers) a második példabeszédet, és Dóka³ tanulmányából a magyarázatot, végül a kezdetből, a teremtésből (folytatásának követelményéből) adódó folytatást. Mert a példabeszéd természetesen befejezetlen. Mint a teremtés is befejezetlen. Ezért van benne az örökkévalóság lehetősége.

1. Az idézet.

26. „Úgy van az Isten országa, mint mikor az ember beveti a magot a földbe. 27. És alszik és fölkel éjjel és nappal, a mag pedig kihajt és felnő, ő maga sem tudja, miképpen. 28. Mert magától terem a föld, először füvet, azután kalászt, azután teljes búzát a kalászban. 29. Mihelyt pedig a gabona arra való, azonnal sarlót ereszt rá, mert az aratás elérkezett.”

2. Dóka értelmezése: (90. oldal) „Amint az elvetett mag nincs többé a földműves hatalmában, hanem magától nő és érke be, úgy Isten országa eljövételének eseménye is túl van minden emberi képességen és lehetőségen.”

3. Az ember a gabonát megőrletti, a kemencét befűti, tésztát dagaszt és keleszt, és kenyeret süt. És hívja a szegényeket: gyertek, egyetek, friss a kenyérem.

Az ember ott kezdhet, ahol Isten teremtése végződik. (Vagy egy kicsit előbb: pl. nemesítheti a gabonát.) A teremtett világ a maga módján készen van. Éppen annyira él, hogy a gondolkodás függetlenné válhasson tőle. Tehát ha az Isten országát teremtett dolognak képzeljük, akkor Dókának van igaza. Nincs beleszólásunk, „tőlünk függetlenül létezik”. Folytassuk önző, kaotikus életmódunkat. Ha viszont az ember az ember „igazi lényegét” keresi, akkor „kezdenie” kell: teremtőként kell élnie, a „rendelkezésére álló területen kell működnie”, amint azt Anni⁴ a Mihály-ünneppel kapcsolatban elmondotta. Itt lesz az ország.

Szeretettel ölel:

Gyurka

³ Dóka Zoltán: *Márk evangéliuma* (Ordass Lajos Baráti Kör, 1996)

⁴ Székely Anikóról van szó.

VI.

Kedves Ervin!

Budapest, 1999. nov. 12-15.

Mielőtt beleörülnék az „elgondolkozom önmagamról” körüli töprengésekbe, megpróbálom a tapasztalatokat összegyűjteni, amelyek a szellemi valóságot jelzik. Ez után jöhetnek az összevetések, következtetések és összefüggések.

1. tapasztalat. A test. A testtel egészen bensőséges kapcsolatban vagyunk. Ő az, amire felnőttként időnként rálátunk, ilyenkor mondjuk: kezem, fejem, agyam, és kissé bizonytalanabban: tanulmányaim, emlékeim, képességeim. És ő az, akivel időnként azonosulunk: amikor használjuk a kezünket, amikor keressük az emlékeinket, és ügyeskedünk labdával, táncsal.
2. tapasztalat. A lélek. Benne vagyunk éberek, és benne álmodunk. Benne jelennek meg képek, amikor csukva van a szemünk, és benne zajlanak a gondolataink, és őt színezik, dúlják, simítják érzelmeink. Benne jelenik meg a test, és ő azonosul a testtel. Az ő képessége az odaadás és az egyesülés. Néha mindent eltékozol. Máskor mindent magába olvaszt. Zabolátlan és szelíd. Alaktalan és formás. Dús és végtelenül egyszerű.
3. tapasztalat. Ott, ahol a lélek elválik a testtől, megmutatkozik a szellem: Ént mond. A lélek mutatja neki a testet: ént mond rá. Azután elszégyelli magát. A lélek mutatja neki az érzéseket: ént mond rá. Azután megtagadja. A lélek mutatja neki a szavakat, a szavak a gondolatokat.

Ervin! Itt tartunk! Kérdés, honnan szedi a lélek a gondolatokat? Pilinszky⁵ kérdése: Akárhonnan érkezhethet mondat, akárhonnan?

4. tapasztalat. A kamaszkorig a lélek és a test egyre csökkenő fokon azonos. Ahol azonos, ott a lélek és a test építi a testet. Ahol elválik, ott a test egy bizonyos módon függetlenné lesz: táplálék szerint független, képzeletében és gondolkodásában független, érzéseiben független. Ezek a testek a tőle elváló lélek számára hozzáférhetők, de a lélek nem tud velük mit kezdeni. Mindnyájan arra az éntre várnak, aki az elválások révén születőben van.
5. Megismerés. A fizikai testen az érzékszervek azok a helyek, ahol nem váltak el a testek egymástól és a lélektől. Ezek a helyek átlátszóak. Nem tudjuk, mire átlátszóak, mert a lelket vizsgáló én valamire kíváncsi, valamit vár, valamit remél, valamit akar, ezért csak a fizikai vagy csak a gondolkodó vagy csak az érző testére figyel, és az érzékszerven át látványt, gondolatot, érzést akar megragadni. Amit megragadott, ahogy megragadta megismerésnek nevezzük.

A tapasztalatok innen kezdve egyre inkább egyéniek lesznek, képzettség, sors, és történések szerint. Amit leírtam, amíg leírtam mechanisztikus színezetű. Laplace⁶ óta hajlandók vagyunk így nézni a jelenségeket, és hinni, hogy értjük. Valójában a mechanizmusok értelmes (és ezért érthető) alkotások. Valakinek az alkotásai. A valaki, a mechanizmus tökéletes ismerője tudja, hogy az ember hogyan ébred öntudatra, a lelki események mely pontján mond ént. Miközben azonosnak érzi magát az eseményben megjelenő testtel. Ez káprázat, tévedés és kiábrándulás, amíg az én, a születő, nem-énnel (testtel) azonosul. Megnyugvás, ha én énnel azonosul. Ekkor a lélek nyugodt, békés.

(Pilinszky kérdését így is feltehetnénk: Akármiktől érkezhethet kérdés?)

⁵ Pilinszky János (1921-1981)

⁶ Pierre-Simon de Laplace (1749-1827) francia matematikus, csillagász és fizikus

Így gondolkoztam el magamról. És pontosan ott akadok meg, ahol te, és ahol Pilinszky. Vagyis az ember nem lát fel oda, ahová nem kapaszkodott fel. Nem állok a gondolat szülőhelyén.

Ölel:

Gyurka

VII.

Kedves Ervin!

1999. nov. 20.

Élő csirke, kopasztott csirke, csirkecsont.

Meditáció, vallomás, megértés.

Ilyesféle dolgok történnek, és szomorúak vagyunk!

Mi is történik velünk, bennünk, általunk?

A válasz ködösen gomolyog, de meg kell próbálnom a ködbe vetülő árnyékokat leírni. Tehát valami, amit nem lehet és nem szabad megragadni. Hacsak nem jóllakni akarok. Nem, nem akarok csirkecsontokkal dobálózni.

Szóval először Székely Jánosról⁷ szólnék, azaz inkább az ő Enkidujáról.⁸ Felfedezi a vadembert, és leírja a szocializálódás mechanizmusát: hogyan lesz az ember [áldozata] ártatlanságának, elkeseredik: íme az örök igazság, ötezer éve tudja az ember, hogyan kell egy – alattvalókból és zsarnokból összetevődő – társadalmat megszervezni. A „dominancia elv”, amivel ezt az elméletet megnevezi, tipikusan a mai, posztmodern, marxizmus utáni gondolkodás terméke, mondtam, és elővettem az „Eposzok könyvét”.⁹ Vajon mit olvasok ki én belőle?

Gilgames és Enkidu az öröklét kérdésével birkóznak. Enkidu rájön, keserves küzdelmei közben, hogy

„A küzdelem elől meghátráltam: kétes halál lesz hát a bérem!

Pedig csak az boldog s szerencsés, aki fején büszke sisakkal,
karján vassal, karddal kezében, harcmezőről jut odatúlra!”¹⁰

Hová tűnik ez a kérdés Székely János költészetéből és filozófiájából? Egyszerűen számúzi, kidobja. Filozófiakönyvében¹¹ verset idéz, idézem hát én is:

„Cél”, „értelem” és „akará”,

„igyekvés”, „haladás” –

Mindezt az emberélet

⁷ Székely János (1929-1992) erdélyi magyar író, költő, drámaíró.

⁸ Székely János *A valódi világ* (Osiris Kiadó-Századvég Könyvkiadó; Budapest, 1995) című könyve függelékében két fejezetet szentel Enkidunak, a *Gilgames* eposz egyik hőségének. A két fejezet címe: (4. c) *Enkidu mítosza (Az erkölcs felszámolása)* és (3.a) *Még egyszer Enkiduról*.

⁹ Ezen a címen csak Román Józsefnek jelent meg könyve 1959-ben. (Újabb kiadásai 1963-ban, 1995-ben.) Ősi eposzok prózai átírásait tartalmazza. De a Gilgames nincs közöttük. *Eposzok könyve* címen viszont Tihanyi István adott ki könyvet (Könyvmíves Könyvkiadó Kft.) 1998-ban, melyben a *Gilgames*, szemben az Európa Kiadó 1974-es kiadásának 147 oldalával, csupán 16 oldalon szerepel. Ez a néhány oldal viszont tartalmazhat idézeteket. Valószínűnek tartom, hogy a levél írója erre a könyvre gondol.

¹⁰ *Gilgames – Ékírásos akkád eposzok* – Hetedik tábla (Európa Könyvkiadó, Budapest, 1974); a Rákos Sándor fordította idézet a kiadás 132. oldalán található.

¹¹ *A valódi világ* című könyvről van szó.

Iromba folyamában
A tudós emberész találta ki.
A természet VAN,
S ez elég neki.¹²

Ledobom, felveszem. Ilyen viszonyban vagyok Sz. J. könyveivel. Nincs igaza. Igaza van. De miben áll az igazsága? Erről kellene szólnunk. Nem gondolkodunk, hanem szólunk. Sz. J. érdeme, hogy a steril gondolkodás abszurd jellegét bemutatja. Lásd pl. „*A valódi világ*”¹³ 52. oldalán. „Az ítéletek egyetlen lehetséges kontrollja a pozitív tudomány. De mert a pozitív tudomány ítéletei szintén nyelvileg jelennek meg: minden tudományos ítélet tudományosan vitatható. Egyetlen kivétel ez alól a matematika, éspedig azért, mert evidenciákból kiinduló deduktív tudomány. A matematika az igazság privilegizált nyelve.”

Erre csak azt mondom: minőség. A matematikából kiveszett a minőség. Pusztta számokkal dolgozik. Már az összeadást és a különbséget sem tudja kezelni: a sárga és a piros különbsége számára értelmetlen kérdés. Goethe színelméletét kidobhatjuk. De Leonardo szépségét és a Kékszakállút is. A „VALÓDI VILÁG” a pusztaság. A kezdés helye. Ülök és egy csirkecsonttal játszom: gondolkozom a csont statikáján. Vegyi összetételén. Pergetem a homokot: halmaz, mondom áhitattal. Véges, bár megszámlolni nem tudom. Hó, hé: Ez nem kezdés! Ezek tiszta gondolatok. Igazak és haszontalanok.

Most már megkérdezhetem: Miért nem értjük Jézus evangéliumának kezdő verseit? Talán azért, mert élnek, és mi megszokott gondolkodásunkkal megölnénk, megkopasztanánk, és csontokkal dobálóznánk? Talán azért, mert nincs csontja? Mert a világosságot a sötétség nem fogadta be?

Székely János nem látta a pusztaságot. A pusztában a valódi világ gondolatait gondolta. Mi sem tudunk a sötétségről. A világosság gondolatait gondoljuk.

Gyurka

¹² Székely János *Páraszonett* című saját versének részletét idézi *A valódi világ* című könyve bevezetőjében, a 15. oldalon. A teljes vers a költő *Semmi – Soha* című kötetének (Versek 1848-1986; Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1994) 154. oldalon található, az idézett rész a 155. oldalon olvasható.

¹³ Székely János: *A valódi világ* (Osiris Kiadó-Századvég Könyvkiadó; Budapest, 1995). A könyv a gondolkodásról szól.